

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни**

«Правовий статус особи»

(для бакалаврів)

МАУП

Підготовлено професором кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Мацко А.С. та доцентом кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Шашковою-Журавель І.О.

Затверджено на кафедрі міжнародного права та порівняльного правознавства (протокол № 8 від 21.04.2016 р.)

Схвалено Вченою радою Інституту права Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол №4/1 від 29.04.2016 р.)

Мацко А.С., Шашкова -Журавель І.О. Навчальна програма дисципліни “Правовий статус особи” (для бакалаврів).— К.: МАУП, 2016. – 21 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни "Правовий статус особи", теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Правовий статус особи є однією із вибіркових навчальних дисциплін освітньо-професійної підготовки бакалаврів галузі знань « Право», спеціальності « Міжнародне право», що вивчає систему правового захисту особи на міжнародному на національному рівні.

Мета навчальної дисципліни "Правовий статус особи"

- ознайомити студентів з історичними передумовами та сучасною системою правового захисту особи на міжнародному та національному рівнях;
- сформувати у студентів правничий світогляд, правосвідомість і правову культуру правознавця. юридичне мислення;
- навчити студентів застосовувати теоретичні правничі знання на практиці;
- навчити студентів самостійно поглиблювати і оновлювати правничі знання.

Завдання навчальної дисципліни "Правовий статус особи"

- навчити студентів здійснювати аналіз міжнародно-правових актів універсального та регіонального характеру в аспекті відображення у них стандартів захисту прав людини
- навчити студентів визначати ступінь імплементації міжнародно-правових стандартів у галузі захисту прав людини в національне законодавство України:
- ознайомити студентів із закордонних досвідом створення механізму практичної реалізації прав особи
- надати правничий матеріал, використовуючи різні джерела в галузі захисту прав особи
- навчити студентів користуватися правовою міжнародною термінологією у сфері захисту прав особи;
- навчити студентів застосовувати правові знання з зарубіжних систем права для оцінювання юридичних фактів, та виявлення тенденцій розвитку системи захисту прав особи у світі.

Вивчення навчальної дисципліни "Правовий статус особи" ґрунтується на знанні студентами теорії держави та права, історії держави і права зарубіжних держав, філософії, основ теорії та міжнародного права та основних галузей міжнародного права.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИ»

№ п/п	<i>Назва змістового модуля і теми</i>
I	<p>Змістовий модуль 1. Основні категорії правового статусу особи.</p> <p>Тема 1. Характеристика плюралістичних наукових підходів щодо визначення сутності правового статусу особи</p> <p>Тема 2. Історичні аспекти філософсько-правової думки про правовий статус особи</p> <p>Тема 3. Розвиток системи захисту прав особи в Україні</p> <p>Тема 4. Міжнародно-правова регламентація правового статусу особи. Участь Організації Об'єднаних Націй в системі міжнародно-правового захисту особи</p> <p>Тема 5. Поняття Міжнародного Біллю про права</p> <p>Змістовий модуль 2 Конституційно-правові гарантії правового статусу особи</p> <p>Тема 6. Характеристика можливостей розвитку правового захисту особи в умовах існування в державі громадянського суспільства</p> <p>Тема 7. Конституційний захист прав особи в Україні</p> <p>Тема 8. Характеристика громадянських та політичних права особи</p> <p>Тема 9. Система соціально-економічних прав особи</p> <p>Тема 10 Сутність поняття " свобода людини". Регламентація свободи людини правовими та звичаєвими нормами.</p> <p>Тема 11. Поняття та сутність обов'язків особи</p> <p>Змістовий модуль 3. Механізми контролю дотримання прав і свобод людини</p> <p>Тема 12. Поняття системи міжнародного контролю дотримання прав і свобод людини</p> <p>Тема 13. Контрольний механізм щодо дотримання прав людини в</p>

	<p>межах ООН</p> <p>Тема 14. Система захисту прав людини в Європі</p> <p>Тема 15. Механізм захисту прав особи в Україні</p> <p>Тема 16. Порівняльно-правові аспекти статусу омбудсмена в різних державах</p>
	Разом годин: 90

ЗМІСТ
дисципліни
«ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИ»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Основні категорії правового статусу особи

Тема 1. Характеристика плюралістичних наукових підходів щодо визначення сутності правового статусу особи

Поняття правового статусу особи. Складові правового статусу особи. Загальний правовий статус особи. Спеціальний правовий статус особи. Індивідуальний правовий статус особи. Юридичні засади правового статусу людини щодо захисту її прав і свобод. Сукупність основних прав і свобод особи та юридична регламентація розвитку різних форм моралі, заснованих на традиціях еволюційного розвитку етнічних груп населення. Характеристика різних поглядів на вчення про правовий статус особи у світі. Особливості правових підходів до розуміння сутності правового статусу особи на різних етапах розвитку.

Література: [23, 49-57]

Тема 2. Історичні аспекти філософсько-правової думки про правовий статус особи

Історичні витoki філософсько-правової думки про правовий статус особи у світі. Характеристика наукової думки про суб'єктивні права особи в період середньовіччя. Специфіки наукового розуміння прав людини за часів середньовіччя. Особливості розвитку теорії прав людини в Новий час. Погляди Шарля-Луї Монтеске на сутність суб'єктивних прав людини. Вчення Джона Локка про свободу людини. Роль природно-правової концепції у розвитку системи правового захисту особи. Сучасний етап розвитку правового вчення про особу, її статус і захист інтересів на внутрішньодержавному та міжнародному рівнях.

Література: [18-22, 26, 38]

Тема 3. Розвиток системи захисту прав особи в Україні

Руська правда" як перший законодавчий акт, де визначено правовий статус різних прошарків населення. Відображення прав і свобод особи в конституції Пилипа Орлика. Встановлення нового правового статусу особи в Російській імперії після 1861 року. Перші акти незалежної України, в яких був відображений пріоритет європейського підходу до прав та правового становища особи в державі. Специфіка правового статусу особи за часів Радянського Союзу. Сучасний етап розвитку системи правового захисту особи в Україні. Основні тенденції вдосконалення системи законодавства про права людини та правозастосовчої практики в Україні в умовах посилення процесів євроінтеграції.

Література: [17-22]

Тема 4. Міжнародно-правова регламентація правового статусу особи. Участь Організації Об'єднаних Націй в системі міжнародно-правового захисту особи

Поняття сучасного правопорядку та розвиток домінуючого універсального принципу правового статусу особи. Статут ООН як перший універсальний

документ, де визначено обов'язки держав щодо розвитку та захисту прав особи, її основних свобод. Загальна декларація прав людини як основний етап розвитку нових підходів до вчення про права людини. Конвенція ООН про ліквідацію усіх форм расової дискримінації. Конвенція ООН про припинення усіх форм дискримінації стосовно жінок. Конвенція ООН право права дитини. Участь України в розробці та прийнятті міжнародних документів ООН в галузі захисту прав людини.

Література: [1,3,7,15-6]

Тема 5. Поняття та значення Міжнародного Білля про права

Правова природа міжнародного білля (закону) про права особи і визначення однаковості в підходах до регламентації прав людини Структура Міжнародної хартії. Характеристика Загальної декларація прав людини. Зміст та значення Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Поняття та зміст Факультативного протоколу № 1 до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, інші міжнародні документи, в яких визначається коло суб'єктів, що підлягають захисту, та механізми захисту певних категорій осіб.

Література: [1, 6-7, 21-22]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Конституційно-правові гарантії правового статусу особи

Тема 6. Характеристика можливостей розвитку правового захисту особи в умовах існування в державі громадянського суспільства

Поняття громадянського суспільства та його співвідношення з державною владою. Характеристика політичної системи громадянського суспільства. Сутність економічної системи громадянського суспільства.

Поняття соціально-культурної системи громадянського суспільства. Співвідношення громадянського суспільства та державної влади. Поняття громадянської свідомості та визначення національної належності у громадянському суспільстві. Посередництво громадянського суспільства між державою та особою в інтересах захисту прав особи

Література: [15, 18-20, 23, 38]

Тема 7. Конституційний захист прав особи в Україні

Відображення положень про правовий статус особи в Конституції України . Конституційні норми про права людини – норми прямої дії. Відображення громадянсько-політичних прав людини в Конституції України. Стан гарантованості соціально-економічних прав людини згідно Конституції України. Порівняльний аналіз змісту положень Загальної Декларації прав людини та Розділу II Конституції України. Конституційні гарантії основних прав особи. Міжнародна регламентація прав людини як складова визначення права особи в Україні. Механізми реалізації прав і свобод особи в політичному та суспільному житті особи.

Література: [18-22, 40,42]

Тема 8. Характеристика громадянських та політичних права особи

Поняття та сутність громадянсько-політичних прав людини. Характеристика правових норм перших національних Конституцій, що відображали громадянсько-політичні права людини. Поняття права на недоторканність особи. Презумпція невинності в системі правового захисту особи. Дотримання права на недоторканність особи в діяльності посадових осіб правоохоронних структур. Відповідальність за порушення права на недоторканність особи

відповідно до чинного законодавства України. Положення міжнародно-правових актів щодо визначення захисту гідності особи.

Література: [1, 6, 11, 13-14, 17]

Тема 9. Система соціально-економічних прав особи

Поняття соціально-економічних прав особи. Види соціально-економічних прав людини. Центральне місце трудових прав в системі соціально-економічних прав особи. Зміст концепції «покоління прав людини». Причини «вторинності» соціально-економічних прав згідно концепції «покоління прав людини». Відмінність рівня гарантованості державами соціально-економічних та громадянсько-політичних прав особи. Механізм забезпечення реалізації соціально-економічних прав людини в різних державах.

Література: [1, 7, 16, 23, 40, 50]

Тема 10. Сутність поняття "свобода людини". Регламентація свободи людини правовими та звичасвими нормами.

Філософсько-правове визначення поняття свободи. Поняття та сутність свободи думки. Поняття та сутність свободи совісті. Поняття та сутність свободи віросповідання. Поняття та сутність свободи слова. Співвідношення понять "право людини" і "свобода людини". Сучасне визначення поняття свободи і його значення для правової поведінки в суспільстві. Межі свободи особи, як гарантія дотримання прав інших осіб. Міжнародно-правові гарантії дотримання державами світу основоположних свобод людини.

Література: [15, 19, 23, 28, 39, 51]

Тема 11. Поняття та сутність обов'язків особи

Поняття та сутність обов'язків людини. Обов'язки особи в Україні та їх конституційне й інше правове регламентування. Обов'язок сплати податків як

чинник розвитку соціальної та управлінської сфер держави. Обов'язок захищати Вітчизну у воєнний та мирний час. Обов'язок виконання Конституції та законів держави як основна ознака стабільності в державі. Збереження природної та культурної спадщини - основне завдання для кожної особи, запорука подальшого розвитку суспільства. Співвідношення прав та обов'язків особи.

Література : [15-16, 18, 21-22, 49 А.]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

Механізми контролю дотримання прав і свобод людини

Тема 12. Поняття системи міжнародного контролю дотримання прав і свобод людини

Поняття механізму контролю дотримання прав людини на міжнародному і національному рівні. Рівні міжнародно-правової системи контролю щодо дотримання державами прав та основоположних свобод людини. Поняття порушення прав людини і форми відповідальності на міжнародному рівні та на рівні національного законодавства. Характеристика системи заходів, що вживаються міжнародними організаціями з метою запобігання порушенню прав і свобод людини.

Література: [1, 6-7, 23-24, 29]

Тема 13. Контрольний механізм щодо дотримання прав людини в межах ООН

Критерії класифікації міжнародних контрольних механізмів захисту прав людини. Конвенційні комітети, що діють на універсальному рівні. Правова та організаційна природа Комітету ООН з прав людини. Порядок розгляду Комітетом ООН з прав людини індивідуальних повідомлень у відповідності із

Факультативним протоколом. Порядок звернення із скаргою до Комітету ООН з прав людини. Розгляд Комітетом ООН з прав людини міждержавних спорів. Процедурні аспекти діяльності Комітету ООН з прав людини. Участь України у Факультативному протоколі № 1 до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, на підставі якого створено Комітет ООН з прав людини. Правова природа Ради ООН з прав людини. Порівняльна характеристик Ради ООН з прав людини та колишньої Комісії ООН з прав людини.

Література: [6, 11, 15-16, 24, 29]

Тема 14. Система захисту прав людини в Європі

Специфіка системи захисту прав людини на регіональному рівні. Рада Європи як регіональна міжнародна організація. Становлення, структура, основні напрями діяльності Ради Європи. Участь України в Раді Європи. Характеристика конвенції Ради Європи про захист прав і основних свобод особи. Характеристика Європейської соціальної хартії. Основоположні конвенції Ради Європи, спрямовані на захист прав різних категорії осіб. Загальна характеристика законодавства ЄС щодо захисту громадянсько-політичних прав людини. Правові норми ЄС щодо захисту соціально-економічних прав людини. Реалізація Україною міжнародно-правових норм і програм, прийнятих в межах Ради Європи.

Література: [2, 10, 13-14, 17, 29]

Тема 15. Механізм захисту прав особи в Україні

Поняття захисту прав людини в Україні. Система гарантій прав особи в Україні. Стан гарантованості громадянсько-політичних прав в Україні. Стан гарантованості соціально-економічних прав в Україні. Участь України в систем захисту прав людини на універсальному та регіональному рівні. Особливості судового захисту прав особи в Україні. Специфіка несудового захисту прав особи у зверненні до прокуратури, міліції, служби безпеки України та інших правоохоронних структур. Визнання Україною юрисдикції Європейського

судку з прав людини.

Література: [18-22, 40, 42]

Тема 16. Порівняльно-правові аспекти статусу омбудсмена в різних державах

Історія створення інституту омбудсмена в різних країнах. Шведська модель омбудсмена. Особливості інституту уповноваженого з прав людини в Англії. Омбудсмени в Сполучених Штатах Америки. Специфіка моделі служби омбудсмена у Франції. Розвиток і становлення інституту омбудсмена в сучасний період. Порядок призначення омбудсменів. Сфера компетенції омбудсмена. Порядок звернення громадян до омбудсмена. Повноваження, методи діяльності омбудсменів та форми їх регулювання. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини

Література : [31-36]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. . Співвідношення понять " правовий статус особи" і "правосуб`єктність особи"
2. . Складові правового статусу особи
3. .Способи набуття громадянства в різних державах
4. . Правовий статус осіб без громадянства
5. . Правовий статус біженців
6. . Передумови становлення концепції прав людини в період античності
7. . Погляди Гуго Гроція на проблему захисту прав людини
8. . Вчення Джона Локка про права людини
9. . Гуманістичні погляди Фоми Аквінського
10. . Відображення прав людини в правових джерелах Київської Русі
11. . Роль європейських Буржуазних революцій в утвердженні системи прав

людини

12. Особливості закріплення прав людини в конституціях, прийнятих у II. половині XX ст.
13. Вплив глобалізації на стан захисту прав людини
14. Співвідношення громадянського суспільства і державної влади
15. Характеристика складових громадянського суспільства та їх вплив на стан дотримання прав людини
16. Співвідношення громадянського суспільства і суспільства в цілому
17. Характеристика розділу II Конституції України
18. Система громадянських і політичних прав людини
19. Міжнародно-правовий захист права на життя
20. Міжнародно-правовий захист права на недоторканість особи
21. Міжнародно-правовий механізм захисту громадянських та політичних прав людини
22. Характеристика Європейської Конвенції захисту прав людини та основних свобод
23. Шведська модель омбудсмена
24. Правовий статус омбудсмена в Данії
25. Особливості правового статусу омбудсмена у Великобританії
26. Сфера компетенції омбудсмена в Російській Федерації
27. Правовий статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
28. Право на працю, як центральний елемент системи соціально-економічних прав людини
29. Характеристика Європейської Соціальної Хартії
30. Міжнародно-правовий механізм захисту соціально-економічних прав людини

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття " людина", " особа", " громадянин".
2. Поняття прав людини

3. Критерії класифікації прав людини
4. Класифікація прав людини за сферами суспільних відносин
5. Покоління прав людини
6. Зміст природно-правової концепції
7. Зміст позитивістської доктрини
8. Співвідношення природного права і позитивного права
9. Сутність поняття "свобода людини"
10. Сучасне визначення поняття "свобода людини" та його значення для правової поведінки в суспільстві
11. Межі свободи особи, як гарантія дотримання прав інших осіб.
12. Взаємозв'язок прав та обов'язків особи
13. Поняття та сутність обов'язків особи
14. Обов'язок особи захищати вітчизну в різних державах
15. Позитивні зобов'язання держави, як гарантія забезпечення соціально-економічних прав особи
16. Конституційне закріплення обов'язків особи в державах Європи
17. Відображення обов'язків особи в Конституції України
18. Поняття прав "першого покоління"
19. Причини "вторинності" прав "другого покоління"
20. Сучасний стан забезпечення соціально-економічних прав особи у світі
21. Специфічні риси прав „другого покоління”
22. Характеристика передумов розвитку концепції прав людини в період античності
23. Особливості розвитку вчення про права людини за часів Середньовіччя
24. Розвиток наукової думки про права людини в Новий час у Європі
25. Відображення прав і свобод людини в Конституції Пилипа Орлика
26. Конституційне закріплення прав людини в Конституції США
27. Відображення прав людини в Конституції ФРН
28. Конституційне закріплення прав людини в Російській Федерації
29. Конституційне закріплення прав людини в Україні

30. Поняття та види гарантій прав людини
31. Правові гарантії прав людини в Україні
32. Процесуальні гарантії прав людини в Україні
33. Організаційна природа гарантій прав людини
34. Конституційні гарантії прав людини в Україні
35. Особливості правової регламентації прав людини у Великобританії
36. Поняття парламентського контролю дотримання прав людини
37. Контроль дотримання прав людини в державах СНД
38. Специфіка конституційного закріплення соціально-економічних прав у світі
39. Погляди К. Сантейна на проблему конституційного закріплення соціально-економічних прав людини
40. Особливості правового статусу особи в Російській Імперії в II пол. XIX ст.
41. Конституційне закріплення прав особи а конституціях СРСР
42. Стан дотримання громадянських і політичних прав особи за часів Радянського Союзу
43. Стан дотримання соціально-економічних прав особи в СРСР
44. Значення Французької Декларації захисту прав людини 1789р. для утвердження гуманістичних цінностей у світі
45. Історичні аспекти розвитку міжнародно-правового захисту прав людини
46. Закріплення в Статуті ООН обов'язку держав щодо забезпечення прав та свобод людини
47. Участь України в діяльності Організації Об'єднаних Націй
48. Правова природа Міжнародного Білля (закону) про права людини
49. Характеристика Загальної Декларації прав людини від 1948 р.
50. Характеристика Міжнародного пакту про громадянські і політичні права від 1966р.
51. Характеристика Факультативного протоколу № 1 до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права від 1966р.

52. Характеристика Міжнародного пакту про соціальні, економічні і культурні права від 1966 року
53. Міжнародно-правові акти універсального характеру, спрямовані на заборону дискримінації з різними ознаками
54. Захист прав людини на регіональному рівні
55. Історія становлення структура, функції Ради Європи
56. Участь України в діяльності Ради Європи
57. Характеристика Європейської Конвенції захисту прав людини та основних свобод від 1950р.
58. Поняття міжнародних контрольних механізмів щодо дотримання прав людини
59. Порівняльно-правові аспекти механізму захисту громадянських і політичних прав людини та механізму захисту соціальних, економічних і культурних прав людини.
60. Заходи, що вживаються міжнародними організаціями з метою запобігання порушенню прав і свобод людини
61. Угоди, спрямовані на захист прав людини, прийняті в межах СНД
62. Порівняльно-правовий аналіз контрольного механізму Європейської Конвенції захисту прав людини та основних свобод 1950р та Загальної Декларації прав людини від 1948 р.
63. Поняття громадянського суспільства
64. Спільні риси та відмінності суспільства та громадянського суспільства
65. Статус особи в громадянському суспільстві
66. Роль громадянського суспільства у зміцненні гарантій захисту прав особи
67. Громадянське суспільство і держава: відокремленість та єдність
68. Історичні аспекти розвитку філософсько-правового вчення про громадянське суспільство
69. Проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні
70. Функції Комітету ООН з прав людини
71. Доповіді держав в Комітеті ООН з прав людини

72. Порядок звернення із скаргою до Комітету ООН з прав людини
73. Поняття захисту прав людини в країні
74. Судовий захист прав людини в Україні
75. Особливості несудового захисту прав людини в Україні
76. Відповідальність за порушення права на недоторканність особи відповідно до чинного законодавства України.
77. Дотримання права на недоторканність особи в діяльності посадових осіб правоохоронних структур в Україні
78. Поняття порушення прав людини і форми відповідальності на міжнародному рівні та на рівні національного законодавства.
79. Історія створення інституту омбудсмена в різних країнах
80. Повноваження, методи діяльності омбудсменів
81. Форми регулювання діяльності омбудсменів в різних державах
82. Українська модель омбудсмена
83. Сфера компетенції омбудсмена в Російській федерації
84. Повноваження омбудсмена у Швеції
85. Особливості діяльності омбудсмена у Данії
86. Сфера компетенції омбудсмена у Великобританії
87. Компетенція Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
88. Взаємозв'язок населення і окремої людини
89. Захист прав національних меншин на універсальному рівні
90. Захист прав національних меншин в країнах Західної Європи

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА:

1. Загальна декларація прав людини. — К.: Право, 1995. — 19с.
2. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод (зі

змiнами та новою редакцiєю станом на 1 вересня 1999 р.) // Практика Європейського суду з прав людини: Рiшення, коментарi. — 1999. — №2. — С. 15-47.

3. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. — К.: Право, 1995. — 12с.
4. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. — К.: Право, 1995.— 26с.
5. Конвенція о статусе апатридов. — К.: Право, 1995. — 12с.
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. — К.: Право, 1995. — 37с.
7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. — К.: Право, 1995.- 35 с.
8. Основные принципы, касающиеся роли юристов // Права людини і професійні стандарти для юристів. — К.: Сфера, 2014. — С. 24-28.
9. Основные принципы независимости судебных органов // Права людини і професійні стандарти для юристів. — К.: Сфера, 2014. — С. 28-31.
10. Регламент суду від 4 листопада 1998 року // Практика Європейського суду з прав людини: Рішення, коментарі. — 2012. — № 1. — С. 217-260.
11. Факультативний протокол №1 до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. — К.: Право, 1995. — 12с.
12. Збірка договорів Ради Європи. - Київ., 2010р.
13. Короткий путівник по Європейській конвенції з прав людини. — К.: Центр інформації та документації Ради Європи в Україні, 1998.— 89с.
14. Краткий путеводитель по Европейской конвенции о защите прав человека.— Страсбург, 2013.
15. Е. А. Лукашева. Права человека. – М., 2011г.
16. Мицик В.В. Права людини у міжнародному праві: міжнародно-правові механізми захисту: підручник для вузів. - К., 2010

- 17.Фурса С.Я., Коцюба В.О., Клименко О.М. Як звернутися до Європейського суду з прав людини. Навчальний посібник. - К.: Видавець Фурса С.Я., 2009
- 18.Молодован В.В., Чулінда Л.І. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2012
- 19.Арнольд Р., Банашак Б, Вдовіченко С. Права і свободи людини і громадянина в Україні: навч. посіб. К.: Юрінком-Інтер, 2013
- 20.Права та свободи людини в контексті модернізації Конституції України: матеріали наук.-практ. інтернет-конференції (Київ, 23 січня 2014)/ За заг. ред. В.В. Коваленка К.: Ліра-К, 2014
- 21.Рабінович М.П., Хавронюк М.І. Права людини і громадянина.- К., 2004р.
- 22.Кушніренко О.Г., Слінько Т.М. Права і свободи людини і громадянина.Х., 2003

ДОДАТКОВА:

- 23.Мюллерсон Р.А. Права человека: идеи, нормы, реальность. М., 1991
- 24.Гусейнов Л. Международная ответственность государств за нарушения прав человека. — К., 2004.
- 25.Дженіс М., Кей Р., Бредлі Е. Європейське право у галузі прав людини: джерела і практика застосування. — К.; Будапешт, 2007.
- 26.Аврамова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми / О. Аврамова, О. Жидкова // Право України. – 2010
- 27.Тихонов А. А. Верховный комиссар ООН по правам человека // Междуна- р. журн. междунар. права. — 2013. — № 1.- с. 17-21
- 28.Труженикова Л. Н. Доктрина международного права о положении физического лица // Междунар. журн. междунар. права. — 2014. — № 4.- с. 64-69
- 29.Энтин М. Л. Международные гарантии прав человека: опыт Совета Европы.— М., 2004.

30. Isakovich S. The Truth about Human Rights. — K., 2013.
31. Башимов М.С. Институт уполномоченного по правам человека за рубежом. М., 2012
32. Бойцова В.В. Омбудсмены для университетов? /Правоведение. 2011, №4, с.95-97
33. Бойцова В.В. Институт местного омбудсмана в Великобритании./Правоведение. 2013, №3, с.48-5
34. Хаманева Н.Ю. Место и роль института омбудсмана в системе правового контроля /Государство и право. 2011, №2
35. Хаманева Н.Ю. Охрана прав граждан зарубежных стран: институт омбудсмана.(Правовой аспект). /Сб.обзоров. - М., 2011
36. Хаманева Н.Ю. Место и роль института омбудсмана в системе правового контроля. /Правоведение. 2012, с.84-87
37. Право Європейського Союзу. За заг. ред. Муравйова В.І. – К.: Юрінком Інтер, 2010.
38. Білоскурська О. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок держави / О. Білоскурська // Право України. – 2011. – № 7. – С. 169-174.
39. Скакун О.Ф. Теорія держави і права.- Х., 2008
40. Права людини в сфері охорони здоров'я:/ За ред.. Р.А. Майданика К.: Алерта, 2013
41. Энтин М.Л. Международные гарантии защиты прав человека. – М.,2004
42. Шило О.Г. Теоретико-правові основи реалізації конституційного права людини і громадянина на сучасний захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України: монографія. Х.: Право, 2011
43. Мовчан А.П. Права человека и международные отношения. - М., 2008. С. 145
44. Дженіс М., Кей Р., Бредлі С. Європейське право в галузі прав людини: джерела і практика застосування.- К., 2007
45. Док. ООН E/CN.4/Sub.2/1986/7/Add. - Нью-Йорк., 2010

46. Mill J.S. *Utilitarianism, Liberty and Representative Government*. - N.Y., 2011
47. Мюллерсон Р. А. *Воздействие международного права на внутригосударственное*. – М., 2005
48. Тимченко Л. Д. *Международное право*. —Харьков, 2010.
49. Алексеев С. С. *Теория права*. —Харьков, 2008.
50. Сантейн Касс Р. *Против позитивных прав* // Рос. Бюл. По правам человека. Вып. 6, 2012 . – с. 24-29
51. Сунгуров. А. *Права человека как инструмент очеловечивания власти* // *Права человека в России*, № 3, 2013
52. Юлиана Малевич. *Права человека и международная политика*// *Белорусский журнал международного права и международных отношений*.- 2011.- № 3.- С 19-24
53. Локк Д. *Избранные философские произведения*. М., 2007
54. *Материалы Древней Греции*. М., 2005
55. Боргом Ю. *Фома Аквинский*. М., 2007
56. Величко А. *Развитие идеи естественного права в трудах Чичерина Б.Н.*
/Правоведение. 2012, №3.- с. 43-48
57. Гроций Г. *О праве войны и мира*. - М., 2006

МАУП